

Sygn. akt I Ca 71/19

POSTANOWIENIE

Dnia 3 kwietnia 2019 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Barbara Bojakowska

Sędziowie: SSO Elżbieta Zalewska - Statuch

SSO Antoni Smus

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Elwira Kosieniak

po rozpoznaniu w dniu 20 marca 2019 roku w Sieradzu

na rozprawie

sprawy ze skargi S. M. i W. K. (1)

z udziałem Skarbu Państwa-Państwowe Gospodarstwo Leśne-Lasy Państwowe-Nadleśnictwo P., B. B., M. M. (1), M. M. (2), G. Ł., J. Ł., W. Ł., K. Ł., I. Z., G. P., J. W. i W. K. (2)

o wznowienie postępowania w sprawach I Ns 908/00 i I Ns 910/00 Sądu Rejonowego w Łasku

na skutek apelacji skarżących S. M. i W. K. (1)

od postanowienia Sądu Rejonowego w Łasku z dnia 18 kwietnia 2016 roku sygn. akt I Ns 340/15

postanawia:

I. zmienić zaskarżone postanowienie w całości i nadać mu następujące brzmienie:

„1. zmienić postanowienie Sądu Rejonowego w Łasku z dnia 14 maja 2001 roku w sprawie Ns 910/00 w ten tylko sposób, że oddalić wniosek o zasiedzenie części działki (...) oznaczonej aktualnie na mapie z projektem podziału sporządzonej w dniu 25 stycznia 2017 roku przez geodetę B. Z. zaewidencjonowanej przez Starostę (...) za numerem P. (...) (...) jako działka (...) o powierzchni 14,9803 ha oraz oddalić wniosek o zasiedzenie części działki (...) oznaczonej aktualnie na mapie z projektem podziału sporządzonej w dniu 25 stycznia 2017 roku przez geodetę B. Z. zaewidencjonowanej przez Starostę (...) za numerem P. (...) 2017.194 jako działka (...) o powierzchni 16,1165 ha;

2. zmienić postanowienie Sądu Rejonowego w Łasku z dnia 9 marca 2001 roku w sprawie Ns 908/00 w ten sposób, że oddalić wniosek o zasiedzenie części działki (...) oznaczonej aktualnie na mapie z projektem podziału sporządzonej w dniu 25 stycznia 2017 roku przez geodetę B. Z. zaewidencjonowanej przez Starostę (...) za numerem P. (...) (...) jako działka (...) o powierzchni 11,4233 ha;

3. stwierdzić, że opisane wyżej mapy z projektem podziału działek (...) sporządzone w dniu 25 stycznia 2017 roku przez geodetę B. Z. zaewidencjonowane w dniu 20 lutego 2017 roku przez Starostę (...) za numerem P. (...) (...) stanowią integralną część niniejszego orzeczenia;

4. zasądzić od uczestnika postępowania Skarbu Państwa-Państwowe Gospodarstwo Leśne-Lasy Państwowe-Nadleśnictwo P. solidarnie na rzecz skarżących S. M. i W. K. (1) kwotę 5 800,00 (pięć tysięcy osiemset) złotych z tytułu zwrotu kosztów postępowania”;

II. zasądzić od uczestnika postępowania Skarbu Państwa-Państwowe Gospodarstwo Leśne-Lasy Państwowe-Nadleśnictwo P. solidarnie na rzecz skarżących S. M. i W. K. (1) kwotę 3 800,00 (trzy tysiące osiemset) złotych z tytułu zwrotu kosztów postępowania za drugą instancję;

III. pobrać od uczestnika postępowania Skarbu Państwa-Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe-Nadleśnictwo P. na rzecz Skarbu Państwa-Sądu Okręgowego w Sieradzu kwotę 10 686,02 (dziesięć tysięcy sześćset osiemdziesiąt sześć 2/100) zł z tytułu zwrotu wyłożonych tymczasowo wydatków;

IV. zasądzić od uczestnika postępowania Skarbu Państwa-Państwowe Gospodarstwo Leśne-Lasy Państwowe-Nadleśnictwo P. solidarnie na rzecz skarżących S. M. i W. K. (1) kwotę 1350 (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt) złotych z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu kasacyjnym.

Sygn. akt I Ca 71/19

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 18 kwietnia 2016 roku Sąd Rejonowy w Łasku oddalił skargi o wznowienie postępowania w sprawach I Ns 908/00 i I Ns 910/00 tego Sądu.

Rozstrzygnięcie zapadło po następujących ustaleniach i wnioskach.

Postanowieniem z dnia 9 marca 2001 roku w sprawie I Ns 908/00 Sąd Rejonowy w Łasku stwierdził, że Skarb Państwa-Lasy Państwowe Nadleśnictwo P. nabył z dniem 1 października 1977 roku przez zasiedzenie prawo własności nieruchomości leśnej położonej w obrębie ewidencyjnym W. gmina P. oznaczonej m.in. jako działka nr (...).

Postanowieniem z dnia 14 maja 2001 roku w sprawie Ns 910/00 Sąd Rejonowy w Łasku stwierdził, że Skarb Państwa-Lasy Państwowe Nadleśnictwo P. nabył z dniem 1 stycznia 1985 roku przez zasiedzenie prawo własności nieruchomości leśnej położonej w obrębie ewidencyjnym L. gmina P. oznaczonej m.in. jako działki nr (...).

Działka posiadająca aktualnie w ewidencji gruntów nr (...) położona w miejscowości W. gmina P. odpowiada działce nr (...) wymienionej w postanowieniu Sądu Rejonowego w Łasku z dnia 9 marca 2001 roku wydanym w sprawie I Ns 908/00 i z drobnymi różnicami przebiegu granic odpowiada działce ujawnionej na planie z roku 1938 w Rep. hip. Nr (...)przechowywanym w Zamiejscowym Wydziale Ksiąg Wieczystych w P.. Działki posiadające aktualnie w ewidencji gruntów nr (...) położone w obrębie nr (...) L. gmina P. odpowiadają działkom nr (...) wymienionym w postanowieniu Sądu Rejonowego w Łasku z dnia 14 maja 2001 roku wydanym w sprawie Ns 910/00 a ich część odpowiada działce ujawnionej na planie z roku 1938 w Rep. hip. nr (...).

Grunty objęte Rep. hip. nr (...) stanowiły własność nieżyjących obecnie J. M. i A. Ł.. Spadkobiercami J. M. są uczestnicy postępowania: B. B., S. M., M. M. (1) i M. M. (2). Spadkobiercami A. Ł. są: G. Ł., W. M., W. K. (2), J. Ł., K. Ł., W. Ł., I. Z., G. P. i J. W..

Działka o obecnym numerze (...) położona w obrębie W. gmina P. i działki o obecnych numerach (...)położone w obrębie L. gmina P. są w samoistnym nieprzerwanym posiadaniu Skarbu Państwa-Lasów Państwowych Nadleśnictwa P. co najmniej od dnia 1 października 1947 roku, ponieważ taką datę nosi mapa drzewostanowa, na której uwzględniono lasy będące w posiadaniu Skarbu Państwa-Nadleśnictwa P.. Po dniu 1 października 1947 roku do dnia orzekania w niniejszej sprawie Skarb Państwa uważał się za właściciela przedmiotowych działek. Prowadził na nich samodzielnie gospodarkę leśną.

Niektórzy uczestnicy postępowania zwracali się do Lasów Państwowych o zwrot działek objętych Rep. hip. nr 908. Lasy Państwowe odmówiły zwrotu nieruchomości powołując się na to, że nabyły przedmiotowe działki w drodze zasiedzenia.

Przy ustalaniu stanu faktycznego Sąd nie wziął pod uwagę protokołu zdawczo-odbiorczego z dnia 13 sierpnia 1946 roku i protokołu jednostronnego przejścia obszarów leśnych z dnia 12 kwietnia 1946 roku, ponieważ z treści wymienionych protokołów nie wynika, że dotyczą one przedmiotowych działek.

Mając powyższe na uwadze, sąd pierwszej instancji wskazał, że zgodnie z art. 524 § 2 k.p.c. zainteresowany, który nie był uczestnikiem postępowania zakończonym prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, może żądać wznowienia postępowania, jeżeli postanowienie narusza jego prawa. Postanowienia Sądu Rejonowego w Łasku z dnia 14 maja 2001 roku w sprawie I Ns 910/00 w części dotyczącej działek nr (...) i z dnia 9 marca 2001 roku w sprawie I Ns 908/00 w części dotyczącej działki nr (...) naruszają prawa skarżących, ponieważ stwierdzają nabycie własności tych działek przez Skarb Państwa-Nadleśnictwo P.. Skarżący nie byli uczestnikami postępowań I Ns 908/00 i I Ns 910/00 Sądu Rejonowego w Łasku. Z tego względu mogą żądać wznowienia postępowań w w/w zakresie.

W dalszej części uzasadnienia Sąd Rejonowy powołując się na treść art. 172 § 1 i 2 k.c. oraz art. 336 k.c., stwierdził, że ponieważ Skarb Państwa-Nadleśnictwo P. posiada samoistnie przedmiotowe działki nieprzerwanie od ponad 69 lat, Sąd po ponownym rozpoznaniu sprawy uznał, że postanowienia Sądu Rejonowego w Łasku z dnia 14 maja 2001 roku w sprawie I Ns 910/00 w części dotyczącej działek nr (...) i z dnia 9 marca 2001 roku w sprawie I Ns 908/00 w części dotyczącej działki nr (...) stwierdzające nabycie przez zasiedzenie własności przedmiotowych działek na rzecz Skarbu Państwa-Nadleśnictwa P. są zgodne z prawem.

Z tego też względu na podstawie art. 412 § 2 k.p.c. w związku z art. 524 § 2 zdanie ostatnie k.p.c. skargi o wznowienie postępowań oddalono.

Na podstawie art. 520 § 2 k.p.c. zasądzono solidarnie od skarżących, których skargi zostały oddalone, na rzecz uczestnika Skarbu Państwa-Nadleśnictwa P. zwrot kosztów zastępstwa prawnego.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wnieśli skarżący S. M. i W. K. (1).

Zarzucili obrazę prawa materialnego, tj. art. 172 k.c. w zw. z art. 336 k.c. poprzez niewłaściwą wykładnię i błędne zastosowanie, prowadzące do wniosku, iż Skarb Państwa władał przedmiotowymi w sprawie nieruchomościami jak posiadacz samoistny, art. 175 k.c. w zw. z art. 121 pkt 4 k.c. oraz art. 227 pkt 4 kodeksu zobowiązań i art. 109 pkt 4 ustawy z dnia 18 lipca 1950 roku - Przepisy ogólne prawa cywilnego poprzez zaniechanie zastosowania zawieszenia biegu zasiedzenia, w sytuacji gdy z powodu siły wyższej uczestnicy postępowania nie mogli przed sądem dochodzić roszczeń, wynikających z ich praw właścicielskich.

Ponadto skarżący zarzucili naruszenie przepisów postępowania: poprzez dokonanie nieprawidłowego ustalenia, że władztwo Skarbu Państwa nad lasami, stanowiącymi własność poprzedników prawnych skarżących, miało charakter posiadania samoistnego, w rozumieniu przepisów prawa cywilnego, art. 328 § 2 k.p.c. poprzez zaniechanie odniesienia się Sądu w uzasadnieniu skarżonego orzeczenia do zarzutów zawieszenia biegu zasiedzenia, zgłaszanych przez uczestników postępowania w toku sprawy.

Podnosząc powyższe, skarżący domagali się zmiany zaskarżonego postanowienia poprzez: uwzględnienie skarg o wznowienie postępowań w sprawach I Ns 910/00 oraz I Ns 908/00 Sądu Rejonowego w Łasku w zakresie określonym w skargach oraz oddalenie wniosków Skarbu Państwa o zasiedzenie, ponadto orzeczenie o kosztach postępowania za obie instancje, stosownie do ostatecznego wyniku skargi o wznowienie.

W odpowiedzi na apelację – po ostatecznym sprecyzowaniu stanowiska – Skarb Państwa wskazywał, że skargi o wznowienie winny być w pierwszym rzędzie odrzucone, z uwagi na niezachowanie terminu do ich wniesienia, a

w braku uznania podstaw dla takiej decyzji – wnioskował o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego za instancję odwoławczą.

Sąd Okręgowy postanowieniem z 12 kwietnia 2017 r. wydanym w sprawie I Ca 329/16 uwzględnił apelację skarżących i zmienił zaskarżone postanowienie, poprzez oddalenie wniosku o zasiedzenie części działek leśnych objętych skargą.

W uzasadnieniu swego rozstrzygnięcia nie podzielił zarzutu formalnego, o wniesieniu skargi po upływie terminu. Natomiast co do meritum apelacji przyjął pogląd skarżących, że w okresie od 6 kwietnia 1958 r. do 1 stycznia 1992 r. wystąpiło zawieszenie okresu zasiedzenia działek leśnych na rzecz Skarbu Państwa, co skutkuje ustaleniem, że w datach wydania postanowień objętych skargą termin zasiedzenia wymagany do nabycia prawa własności, nie upłynął (d. postanowienie wraz z uzasadnieniem k 459 – 488).

Od powyższego rozstrzygnięcia Skarb Państwa złożył skargę kasacyjną (k 496-503).

Sąd Najwyższy postanowieniem z 23 listopada 2018 r. w sprawie II CSK 666/17 uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Sieradzu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego. W uzasadnieniu postanowienia Sąd Najwyższy wskazał, że Sąd Okręgowy błędnie przyjął, że przez czas obowiązywania ustawy z 12 marca 1958 r. można samoistnie kwalifikować jako siłę wyższą uniemożliwiającą dochodzenie przez dotychczasowych właścicieli nieruchomości przysługujących im roszczeń, w tym wydobywczych, a więc skutkującą zawieszeniem biegu przedawnienia. Stanowisko to pozostaje bowiem w sprzeczności z uchwałą siedmiu sędziów z 15 kwietnia 2015 r. III CZP 82/14 (d. k 541 – 544).

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy poczynił dodatkowe ustalenia:

6 marca 1991 r. I. W. w imieniu spadkobierców A. Ł. zwróciła się do Okręgowego Zarządu Ł. Państwowych w Ł. o zwrot osady leśnej (...) o powierzchni 20 ha. W odpowiedzi na to pismo Nadleśnictwo P. udzieliło odpowiedzi, w której prosi o wykazanie następców prawnych właściciela nieruchomości. Jednocześnie podało, że las został przejęty zgodnie z prawem na podstawie dekretów PKWN o przejęciu lasów z 1944 r. Zaznaczono również, że w sprawie mogą znaleźć zastosowanie przepisy art. 16 ustawy z 12 marca 1958 r. o sprzedaży nieruchomości (...) oraz o uporządkowaniu niektórych spraw związanych z przeprowadzaniem reformy rolnej i osadnictwa rolnego. (d. kserokopie pism k 565 – 566).

Sąd Okręgowy zważył:

Apelacja co do zasady jest uzasadniona, chociaż nie wszystkie jej zarzuty są trafne.

Na wstępie należy zaznaczyć, że działki (...), których dotyczą skargi zostały objęte we władztwo przez Skarb Państwa w związku z nacjonalizacją w trybie dekretu (...) Komitetu (...) z dnia 12 grudnia 1944 roku o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa. Jednocześnie – zważywszy na treść regulacji tego dekretu – przejęcie tych działek nastąpiło bez podstawy prawnej. O. M. objęta księgą hipoteczną Rep. H.. Nr (...) zawierająca obszar 41 ha i 6 300 m kw. na mocy aktu działowego z dnia 11 marca 1939 roku została podzielona prawnie na dwie osobne „nieruchomości”, z których żadna przez przekraczała 25 ha. J. M. nabył własność 20 ha 8 150 m kw. i taką samą własność nabyła A. Ł.. Zgodnie z art. 1 (3) b), przejęcie na własność Skarbu Państwa nie dotyczyło lasów i gruntów leśnych podzielonych prawnie lub faktycznie przed dniem 1 września 1939 roku na parcele nie większe niż 25 ha, a stanowiących własność osób fizycznych.

Chybiony jest zarzut apelacji o braku podstaw do poczynienia ustaleń, że Skarb Państwa stał się posiadaczem samoistnym nieruchomości leśnych. Sam fakt przejęcia działek w ramach imperium nie oznacza, że charakter posiadania nie uległ zmianie. Posiadaczem samoistnym jest ten, kto włada faktycznie rzeczą jak właściciel. Niewątpliwie Skarb Państwa w stosunku do przedmiotowych działek, począwszy od 1 października 1947 roku, korzystał w taki sposób, w jaki mogą to czynić osoby, którym przysługuje do rzeczy prawo własności. Używał rzeczy, pobierał z niej pożytki. Zakres takiego korzystania odpowiadał faktycznie uprawnieniom właścicielskim. W zakresie

woli władania dla siebie także zważyć należy, że Skarb Państwa podejmował czynności jak wobec własnej rzeczy. Brak jest jakichkolwiek wskazań, że wykonywał takie władztwo w imieniu kogo innego i dla kogo innego. W odniesieniu do zarzutu, że we wnioskach o zasiedzenie powoływał się na sprawowanie długotrwałego zarządu, to okoliczność ta nie polega na prawdzie. Mianowicie wskazywał, że działki wykazywane są w rejestrze gruntów jako własność Skarbu Państwa, „a jako zarządcę trwałego wskazuje się Nadleśnictwo P.” oraz „Z dokumentów Nadleśnictwa P. wynika, że przedmiotowe nieruchomości od 1947 roku zostały objęte planami urzędzeniowymi Nadleśnictwa P. i pozostają nadal w trwałym zarządzie Lasów Państwowych”. Zatem informacje dotyczące zarządu odnosiły się nie do wnioskodawcy Skarbu Państwa, ale do jednostki organizacyjnej tego podmiotu – Lasy Państwowe Nadleśnictwo P.. Tak samo wynikało to z zapisów w rejestrach gruntów. Natomiast okoliczności, w których doszło do objęcia nieruchomości we władanie nie mają znaczenia dla oceny charakteru posiadania, a jedynie dla oceny dobrej lub złej wiary.

Słuszny jest natomiast zarzut apelujących dotyczący braku upływu, do chwili orzekania przez sąd rejonowy w sprawach I Ns 908/00 i I Ns 910/00 wystarczającego okresu posiadania nieruchomości warunkującego nabycie przez zasiedzenie.

Istota zagadnienia na tym etapie postępowania sprowadza się do udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy w realiach rozpoznawanej sprawy możliwe jest przyjęcie zawieszenie biegu okresu posiadania koniecznego do nabycia prawa własności nieruchomości przez zasiedzenie z powołaniem się na brak możliwości dochodzenia swoich roszczeń jako właściciel nieruchomości z powodu obowiązywania ustawy z 12 marca 1958 r. o sprzedaży nieruchomości (...) oraz o uporządkowaniu niektórych spraw związanych z przeprowadzaniem reformy rolnej i osadnictwa rolnego, szczególnie art. 9 (16) tejże ustawy.

Jak zwrócił uwagę Sąd Okręgowy uprzednio rozpoznający sprawę, Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu z dnia 26 października 2007 roku w sprawie III CZP 30/07 wskazał, że władanie cudzą nieruchomością przez Skarb Państwa, uzyskane w ramach sprawowania władztwa publicznego, może być posiadaniem samoistnym prowadzącym do zasiedzenia, ale zasiedzenie nie biegło, jeżeli właściciel nie mógł skutecznie dochodzić wydania nieruchomości (art. 121 pkt 4 w zw. z art. 175 k.c.) – OSNC 2008/5/43. W uzasadnieniu swego stanowiska Sąd Najwyższy wskazał, że zastosowanie przepisu art. 121 pkt 4 k.c. w zw. z art. 175 k.c. uzasadnione jest w razie ustalenia, że osoba uprawniona do skutecznego dochodzenia roszczenia o wydanie nieruchomości rzeczywiście była tej możliwości pozbawiona. Konieczne jest wykazanie, że w ówczesnych warunkach ustrojowych i w stanie prawnym wówczas obowiązującym skuteczne dochodzenie roszczenia nie było możliwe bądź ze względu na niedostępność środków prawnych, które pozwoliłyby podważyć wadliwe akty władzy publicznej, bądź ze względu na to, że powszechna praktyka stosowania obowiązujących wówczas przepisów – obiektywnie biorąc – nie stwarzała realnych szans uzyskania korzystnego dla uprawnionego rozstrzygnięcia.

Sąd Okręgowy rozpoznający ponownie sprawę przyjmuje, że taki obiektywnie istniejący stan rzeczy uniemożliwiający właścicielom skuteczne dochodzenie swych praw wynikał z ustawy z dnia 12 marca 1958 roku o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych oraz uporządkowaniu niektórych spraw związanych z przeprowadzeniem reformy rolnej i osadnictwa rolnego (Dz. U. Nr 17, poz. 71). Mianowicie, zgodnie z przepisem art. 9 nieruchomości rolne i leśne, objęte we władanie Państwa do dnia wejścia w życie ustawy (6 kwietnia 1958 roku), przejmuje się na własność Państwa bez względu na ich obszar, jeżeli znajdują się one nadal we władaniu Państwa lub zostały przekazane przez Państwo w użytkowanie innym osobom fizycznym lub prawnym. Dalej, jak stanowił przepis ust. 3, o przejściu nieruchomości rolnych na własność Skarbu Państwa orzekał organ administracji rolnej prezydium powiatowej rady narodowej, a o przejściu nieruchomości leśnych – rejon lasów państwowych. Zgodnie z przepisem ust. 4 postępowanie sądowe o przywrócenie posiadania lub wydanie nieruchomości jak wyżej, podlega umorzeniu, a nie wykonane tytuły egzekucyjne zasądzające te roszczenia są pozbawione skutków prawnych.

Wystąpienie przez właścicieli nieruchomości pozostających we władaniu Państwa w okresie obowiązywania ustawy z dnia 12 grudnia 1958 roku jak wyżej z powodztwem o wydanie nieruchomości „niechybnie prowadziłyby do przejścia nieruchomości na własność Skarbu Państwa”. Wymienione przepisy stanowiły zatem przeszkodę w dochodzeniu roszczeń przez właścicieli nieruchomości znajdujących się w posiadaniu Skarbu Państwa, co uzasadnia zastosowanie

art. 121 pkt 4 w zw. z art. 175 k.c. – tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 22 lutego 2012 roku w sprawie IV CSK 286/11. Taki stan pozbawienia prawnej i skutecznej możliwości dochodzenia przez właścicieli zwrotu nieruchomości istniał aż do czasu uchylenia ustawy z dnia 12 grudnia 1958 roku jak wyżej, tj. do dnia 1 stycznia 1992 roku.

Przy czym w rozpoznawanej sprawie nie była to tylko teoretyczna możliwość, ponieważ jak wynika z pisma Nadleśnictwa, przewidywało ono uzyskanie własności w trybie tej ustawy gdyby okazało się, że Skarb państwa nie uzyskał jej w trybie dekretu PKWN z 12 grudnia 1944 r. Oceny tej nie może zmienić uchwała siedmiu sędziów z 15 kwietnia 2015 r. III CZP 82/14.

Wprawdzie sama treść uchwały jest jednoznaczna, ale jej uzasadnienie i stan faktyczny, który stanowił bezpośrednią przyczynę jej podjęcia, powodują, że rodzą się istotne wątpliwości, czy uchwała ta powinna znaleźć zastosowanie w rozpoznawanej sprawie. Jednym argumentem, który uzasadniał podjęcie tej uchwały jest stwierdzenie, że koncepcja odwołująca się do siły wyższej może prowadzić do podważenia obowiązywania prawa i w istocie zanegowania jego obowiązywania, do czego uprawniony jest tylko Trybunał Konstytucyjny. Co do zasady należy się zgodzić z tym poglądem, ale uwadze Sądu Najwyższego umknęły okoliczności historyczne w jakich doszło do bezprawnego przejęcia nieruchomości skarżących oraz przyczyn uchwalenia tego aktu prawnego czy wreszcie możliwości skutecznego zanegowania przepisu art. 9(16) ustawy z 12 marca 1958 r. w trybie skargi do Trybunału Konstytucyjnego. Sam Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały stwierdza, że nie budzi wątpliwości, dopuszczalność ujmowania przeszkód natury politycznej jako okoliczności, która pod pewnymi warunkami może być zrównana w skutkach z siłą wyższą, o czym wyraźnie stanowi uchwała pełnego składu z 2007 r. W sprawie, w której zapadła omawiana uchwała przedmiotem zasiedzenia była działka o powierzchni ponad 25 ha, która według obowiązujących w 1944 r. przepisów mogła zostać przejęta na własność Skarbu Państwa i zachodzi podejrzenie, że ta właśnie okoliczność zdeterminowała stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w uchwale III CZP 84/14.

Poza tym Sąd Najwyższy podejmując uchwałę zdawał się nie dostrzegać różnicy pomiędzy eliminowaniem normy prawa z obrotu, a prawem sądu do oceny, że określony przepis wywołuje w konkretnym stanie faktycznym skutki nie do pogodzenia z wartościami chronionymi przez obowiązujący obecnie system wartości i prawa, w tym ochrona prawa własności zagwarantowana w art. 21 pkt 1 i 2 Konstytucji. W aspekcie tych kryteriów należy oceniać czy określony stan prawny wywoływał skutki, tak daleko uniemożliwiające realizację konkretnych roszczeń, że można mówić o zawieszeniu wymiaru sprawiedliwości. Podjęta uchwała, co wynika z jej uzasadnienia została podjęta przy błędnym założeniu, że sądy powszechne i Sąd Najwyższy nie posiadają uprawnień do oceny prawa stanowionego, w tym wykładni prawa w sposób zgodny z normami konstytucyjnymi. Gdy tymczasem wykładania art. 8 Konstytucji dokonana przez Sąd Najwyższy w wyroku z 8 sierpnia 2017 r. I UK 325/16 wskazuje że, „orzekanie o zgodności ustaw z Konstytucją (art. 188 pkt 1 ustawy zasadniczej), co niewątpliwie należy do wyłącznej kompetencji Trybunału Konstytucyjnego, nie jest tożsame z oceną konstytucyjności przepisu mającego zastosowanie w konkretnej sprawie rozstrzyganej przez sąd. Sąd jest obowiązany do oceny konstytucyjności przepisu ustawy w ramach ustalania, który przepis obowiązującego prawa będzie zastosowany do rozstrzygnięcia danego stanu faktycznego w indywidualnej sprawie. Odmowa zastosowania przepisu ustawy uznanego przez sąd za sprzeczny z konstytucją nie narusza zatem kompetencji Trybunału Konstytucyjnego i nie ma bezpośredniego związku z tymi kompetencjami. Uznanie, że sądy powszechne nie są uprawnione do badania zgodności ustaw z Konstytucją, a w konsekwencji do zajmowania stanowiska w kwestii ich zgodności jak też niezgodności z ustawą zasadniczą, jest wyraźnie sprzeczne z art. 8 ust. 2 Konstytucji, który zobowiązuje do bezpośredniego stosowania jej przepisów, przy czym pod pojęciem "stosowanie" należy rozumieć w pierwszym rzędzie sądowe stosowanie prawa” Dokonując więc oceny wskazanego wyżej przepisu ustawy z 1958 r. w świetle praw chronionych w konstytucji, nie tylko obowiązującej w 1997 r., ale też poprzedniej, ale wykładanej przy uwzględnieniu reguł wypracowanych przez orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego po 1989 r., należy niewątpliwie stwierdzić, że przepis art. 9(16) ustawy z 1958 r. nie był zgodny z Konstytucją

Z drugiej strony przyjmując nawet argumentację zawartą w uzasadnieniu uchwały III CZP 82/14 należy zastanowić się kiedy skutecznie poprzednicy prawni skarżących mogli wystąpić ze skargą zmierzającą do uchylenia art. 9 ustawy z 1958 r. Trybunał Konstytucyjny ustanowiono ustawą z dnia 26 marca 1982 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Ponieważ wprowadzony wtedy do Konstytucji art. 33a liczył tylko siedem zdań, konieczne

było opracowanie ustawy, która regulowałaby funkcjonowanie TK. Proces jej powstawania był skomplikowany i długotrwały. Ostatecznie ustawa o Trybunale Konstytucyjnym została uchwalona przez Sejm 29 kwietnia 1985, a formalnie Trybunał rozpoczął działalność orzecniczą 1 stycznia 1986 r. Jednak pozycja i kompetencje Trybunału były ograniczone. Orzeczenia o niekonstytucyjności ustaw nie były ostateczne i mogły zostać odrzucone uchwałą Sejmu podjętą większością 2/3 głosów. Dopiero po przemianach politycznych 1989 roku pozycja Trybunału Konstytucyjnego uległa wzmocnieniu i do czasu uchwalenia nowej ustawy zasadniczej w 1997 roku, Trybunał musiał dostosować dawne przepisy konstytucyjne do nowych realiów ustrojowych, politycznych i społecznych. Z powyższego wynika, że do czerwca 1989 r. brak było realnych możliwości uchylecia wspomnianego przepisu.

Sąd Okręgowy zgadza się o tyle z uchwałą Sądu Najwyższego, że obowiązywanie art. 9(16) ustawy z 1958 r. nie powinno powodować **automatycznie** zawieszenia biegu terminu zasiedzenia przez Skarb Państwa nieruchomości podlegających tej ustawie, ale z drugiej strony nie można aprobować obowiązywania przepisu i praktyki administracyjnej, która pozwalała na sanowanie bezprawnych przejęć nieruchomości rolnych i leśnych. Stanowcze stwierdzenie zawarte w uchwale o braku możliwości zawieszenia biegu zasiedzenia z powodu obowiązywania art. 9(16) ustawy z 1958 r. niestety do tego prowadzi.

Nadto sam Sąd Najwyższy nie jest konsekwentny, ponieważ w postanowieniu z 18 marca 2017 r. III CSK 221/16, a więc już po podjęciu uchwały III CZP 84/14 zajął stanowisko że fakty historyczne i potrzeba respektowania prawdy historycznej muszą być uwzględniane przy stosowaniu prawa materialnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2002 r. IV CKN 629/00). Opór administracji państwowej w zakresie zwrotu przejętego mienia był niewątpliwy i długotrwały i skutkował nie tylko obstrukcją w postępowaniach o zwrot, ale w zakresie prawa stanowionego prowadził do niekorzystnych regulacji prawnych, czego przykładem był art. 9 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych oraz uporządkowaniu niektórych spraw, związanych z przeprowadzeniem reformy rolnej i osadnictwa rolnego (Dz. U. z 1958 r. Nr 17, poz. 71 z późn. zm.). Wprawdzie postanowienie to dotyczyło osoby, której pozbawiono prawa własności w ramach akcji (...), tym niemniej skutek był taki sam, jak w rozpoznawanej sprawie.

Pozbawienie właściciela realnej możliwości dochodzenia roszczeń, poprzez które mógłby on odzyskać posiadanie stanowiącej jego własność nieruchomości, należy kwalifikować jako siłę wyższą – okoliczność zewnętrzna, której nie mógł zapobiec i której nie mógł się przeciwstawić.

Dodatkowo należy zauważyć, że argumentacja zawarta w uzasadnieniu uchwały III CZP 82/14, pozostaje niejako w sprzeczności z uzasadnieniem uchwały pełnego składu Izby Cywilnej III CZP 30/07, gdzie wyraźnie stwierdzono, że obowiązkiem sądu jest badanie, czy możliwe było w okresie biegu terminu zasiedzenia skuteczne dochodzenie roszczeń przez osobę uprawianą nie tylko w ówczesnych warunkach ustrojowych, ale też w stanie prawnym wtedy obowiązującym.

Odnosząc powyższe rozważania do okoliczności niniejszej sprawy należy uznać, że orzeczenia o zasiedzeniu podjęte w sprawach I Ns 908/00 i I Ns 910/00 nie były prawidłowe z powodu braku upływu wystarczającego czasu posiadania.

Przede wszystkim było to posiadanie w złej wierze. Na złą wiarę posiadacza wskazują okoliczności, w których doszło do objęcia nieruchomości we władanie. Mianowicie zła wiara zachodzi wtedy gdy, gdy określony podmiot wie lub ma świadomość o nieistnieniu określonego prawa, stosunku prawnego lub sytuacji prawnej albo też nie wie, jednakże należy uznać, że wiedziałby, gdyby w konkretnych okolicznościach postępował z należytą starannością. Skarb Państwa, przejmując przedmiotowe nieruchomości, co najmniej powinien był dochować należytej staranności w zbadaniu wszelkich przesłanek pozytywnych i negatywnych, określonych w przepisie art. 1 dekretu z dnia 12 grudnia 1944 roku o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa, a decydujących o możliwości przejęcia z mocy prawa własności na rzecz Skarbu Państwa lasów i gruntów leśnych. Z zaniechania dochowania aktów staranności Skarb Państwa nie może wywodzić korzystnych dla siebie skutków prawnych. Skarb Państwa – co wynika z zapisów Planu gospodarczego prowizorycznego urządzenia Nadleśnictwa Państwowego P. na okres (...)- (...) (załącznik – teczka), inwentaryzując kompleksy leśne, wskazywał na powierzchnie niewyjaśnione – np. enklawa powstała wskutek

rozparcelowania części lasu o powierzchni 305,39 ha, należąca do różnych właścicieli. Powyższe świadczy nawet o tym, że Skarb Państwa miał świadomość, że w zakresie swojego władztwa posiadał również grunty nie objęte dekretem z dnia 12 grudnia 1944 roku; tak samo powyższe wynika również w protokołu jednostronnego przejęcia obszarów leśnych z dnia 12 kwietnia 1946 roku.

Przyjmując jako początkową datę posiadania samoistnego w złej wierze 1 października 1947 roku – data mapy drzewostanu, w której uwzględniono przedmiotowe lasy, należy ustalić, że posiadanie Skarbu Państwa obejmowało okres przed wejściem w życie ustawy z dnia 12 marca 1958 roku, do dnia 6 kwietnia 1958 roku. Zasiedzenie biegło przez 10 lat 6 miesięcy i 6 dni. Następnie przez okres od 6 kwietnia 1958 roku do 30 września 1992 roku występował okres zawieszenia biegu zasiedzenia. Dalej zasiedzenie zaczęło biec w dniu 1 października 1992 roku. Sąd Rejonowy w sprawie Ns 908/00 (dotyczącej m.in. działki (...)) podjął rozstrzygnięcie w dniu 9 marca 2001 roku, natomiast w sprawie I Ns 910/00 (dotyczącej m.in. działek (...)) podjął rozstrzygnięcie w dniu 14 maja 2001 roku. W grę wchodzi 30 letni termin zasiedzenia, zatem nabycie prawa własności nastąpiłoby pod koniec 2011.

Gdyby nawet przyjąć, że poprzednicy prawni mogli skutecznie podważyć obowiązywanie ustawy z 1958 r. przed Trybunałem Konstytucyjnym po czerwcu 1989 r., to i tak nie upłynąłby 30 letni termin posiadania Skarbu Państwa, który uprawniałby go do nabycia przedmiotowych działek przez zasiedzenie.

Z tych względów, uznając zasadność zarzutu apelacji w zakresie odnoszącym się do zawieszenia biegu zasiedzenia, zaskarżone postanowienie sądu pierwszej instancji oddalające skargi o wznowienie postępowania w sprawach I Ns 908/00 i I Ns 910/00 należało zmienić; także w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, o czym orzeczono na podstawie art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 386 § 1 k.p.c.

W wyniku uwzględnienia skarg o wznowienie należało zmienić rozstrzygnięcia w sprawach jak wyżej i oddalić wnioski Skarbu Państwa o zasiedzenie działek objętych Rep. hip. nr 908, o czym rozstrzygnięto jak w punkcie I. 1 i 2 postanowienia – zgodnie ze wskazaniem powierzchniowym dopuszczalnej w tym celu w postępowaniu odwoławczym opinii biegłego geodety.

Z uwagi na sprzeczność interesów wnoszących skargi o wznowienie oraz Skarbu Państwa wobec uwzględnienia skarg, Skarb Państwa na zasadzie art. 520 § 3 k.p.c. winien zwrócić skarżącym koszty postępowania przed sądem pierwszej instancji – o czym orzeczono w punkcie I. 4. Koszty te stanowią zwrot kosztów sądowych – opłaty od skargi w łącznej kwocie 4 000 zł (2 × 2 000 zł) oraz koszty zastępstwa procesowego w wysokości 1 800 zł – na podstawie § 8 pkt 1 w zw. z § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 roku, poz. 461 ze zm.), stosownie do wskazanej w sprawie I Ns 340/15 na rozprawie w dniu 1 kwietnia 2015 roku wartości przedmiotu sprawy.

Również o kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto w oparciu o przepis art. 520 § 3 k.p.c. – z uzasadnieniem jak wyżej. Na kwotę kosztów tego postępowania poniesionych przez skarżących składają się: opłata od apelacji w wysokości 2 000 zł oraz koszty zastępstwa adwokackiego w wysokości 1 800 zł – stosownie do przepisu § 10 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 5 pkt 1 w zw. z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. 2015.1800) – w wersji pierwotnej, tj. sprzed zmiany dokonanej rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 roku - Dz. U. 2016.1668.

Na tej samej podstawie prawej orzeczono też o kosztach postępowania kasacyjnego obciążając Skarb Państwa kosztami zastępstwa prawnego, które ponieśli skarżący w wysokości 1350 zł – stosownie do § 10 ust. 4 pkt 3 w zw. z § 5 pkt 1 w zw. z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. 2015.1800) – w wersji po zmianach dokonanej rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 roku - Dz. U. 2016.1668.

Skarb Państwa obciążają również nieuiszczony zwrot wyłożonych wydatków na opinie biegłego geodety – na zasadzie przepisu art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 530 § 3 k.p.c. w zw. z art. 94 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.